

УДК 321.022

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-14)

Борис ФІЛАТОВ

доктор політичних наук, міський голова м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 75,
Дніпро, Україна, 49000

ORCID: 0000-0001-5845-8733

Boris FILATOV

Doctor of Political Sciences, Mayor of city Dnipro, D. Yavornytskoho Avenue, 75, Dnipro, Ukraine, 49000

ORCID: 0000-0001-5845-8733

ПАТРІОТИЧНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ПІДХОДИ ДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ

PATRIOTIC POLITICAL MANAGEMENT: APPROACHES TO THEORETICAL REASONING

Розглядається встановлення оптимальних траєкторій політичного врядування в умовах конкуренції та багатоманітності альтернатив. Вивчаються напрямки поєднання розбудови державності та політичних трансформацій та оцінки значення ідейної орієнтація політичних діячів. Розкривається сутність патріотичних налаштувань політичного менеджменту на основі політичних реалій сьогодення та інтерпретації управлінської ретроспективи. Встановлюються особливості політичного менеджменту як однієї з основ побудови відносин між громадянським суспільством та інститутами політичного представництва і врядування. Обговорюється потенціал патріотичного політичного менеджменту в контексті підвищення якості політичних рішень. Метою статті є з'ясування теоретичних засад дослідження патріотичного політичного менеджменту в умовах сучасної демократії. У статті застосовуються загальнологічні (аналіз, синтез) та фахові методи політичної науки (порівняльний та структурно-функціональний) методи. Досліджуються мотивації політичного менеджменту, пов'язані з інституційною структурою демократичної політики. З'ясовується значення патріотичної мотивації управлінської політичної дії, яке полягає у створенні ситуації високої імовірності прийняття патріотичних політичних рішень. Розкрито необхідність ретельної політичної аналітики та прогнозування ситуації. Встановлено, що структурно-функціональний вираз патріотичного політичного менеджменту пов'язаний з елементами підготовки та впровадження менеджерських стратегій. Досліджується патріотична політична альтернатива як сукупність положень, які детермінують варіанти дій центрів публічного врядування та громадсько-політичної активності в умовах загрози безпеці та стабільності. З'ясовується зміст патріотичної матриці політичного управління та виступає системою орієнтирів та опціональних реакцій на зміни ситуації.

Ключові слова: патріотизм, політичний менеджмент, політична альтернатива, прийняття рішень, політичне представництво громадського середовища.

The establishment of optimal trajectories of political governance in conditions of competition and diversity of alternatives is considered. Areas of combination of statehood development and political transformations and assessment of the importance of ideological orientation of politicians are studied. The essence of patriotic attitudes of political management on the basis of political realities of the present and interpretation of managerial retrospective is revealed. The peculiarities of political management as one of the bases for building relations between civil society and institutions of political representation and governance are established. The potential of patriotic political management in the context of improving the quality of political decisions is discussed. The aim of the article is to clarify the theoretical foundations of the study of patriotic political management in modern democracy. The article uses general (analysis, synthesis) and professional methods of political science (comparative and structural-functional) methods. The motivation of political management is connected with the institutional structure of democratic politics. The importance of patriotic motivation of managerial political action, which consists in creating a situation of high probability of patriotic political decisions, is clarified. The need for careful political analysis and forecasting of the situation is revealed. It is established that the structural and functional expression of patriotic political management is associated with elements of preparation and implementation of management strategies. The patriotic political alternative is studied as a set of provisions that determine the options for action of centers of public governance and socio-political activity in the face of threats to security and stability. The content of the patriotic matrix of political governance is clarified and serves as a system of guidelines and optional reactions to changes in the situation.

Key words: patriotism, political management, political alternative, decision making, political representation of the public environment.

Постановка проблеми. Мотивації ухвалення політичних рішень на сучасному етапі пов'язані з низкою ідеологічних та прагматичних умов. Встановлення оптимальних траєкторій політичного врядування в умовах конкуренції та багатоманітності альтернатив вимагає постійного моніторингу політичних процесів і безстороннього аналізу фактів. Водночас в умовах політичного напруження та в кризових ситуаціях важливим елементом орієнтації в політичних подіях та впорядкування ресурсів є ціннісні та інституційні засади політичного врядування. В умовах розбудови державності та політичних трансформацій великого значення набуває ідейна орієнтація політичних діячів. Патріотичні цінності та ідеї настанови в сучасному глобалізованому світі виступають не лише основою для формування переконань, але й основою для прагматичного ситуативного антикризового управління та ризик-менеджменту. Необхідними умовами досягнення успіху в політичному управлінні є стійкість цілей та реалістичність завдань. Патріотичні налаштування політичного менеджменту в сучасному світі формуються на основі політичних реалій сьогодення та інтерпретації ретроспективи. У зв'язку із цим необхідно з'ясувати основні теоретичні основи інтерпретації патріотичних основ політичного менеджменту. Також актуальним є виявлення перспектив та методів ситуативного балансування ситуації, стабілізації подій, управління ним. У сучасній Україні політичний менеджмент нерідко розглядається з позиції бюрократії або технократії. Це не вичерпує завдання та специфіки демократичного політичного врядування. Політичний менеджмент є однією з основ побудови відносин між громадянським суспільством та інститутами політичного представництва і врядування на національному, регіональному та локальному рівнях.

Також необхідним є з'ясування потенціалу патріотичного політичного менеджменту в контексті підвищення якості політичних рішень. Важливим елементом значення політичного менеджменту є співвідношення з іншими програмами та ідейними уподобаннями в Україні й світі.

Аналіз публікацій. Теоретичне обґрунтування політичного менеджменту цікавить багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, В. Бебик та О. Агарков проаналізували специфіку політичного менеджменту суб'єктів соціально-політичного маркетингу [1], В. Воронкова долучилася до вивчення глобального виміру антропологічної парадигми політичного менеджменту [2], Л. Жужа роз-

глядає особливості політичного менеджменту волонтерства [5], О. Лотиш встановлює основні етапи розроблення екологічної політики як складової частини системи муніципального екологічного менеджменту [6], Н. Чайка розкриває зміст політологічної складової частини підготовки магістрів [8], В. Щербак здійснює диференціацію наукового поняття політичного менеджменту та політичної практики [10]. Попри це, існує потреба в уточненні теоретичних засад аналізу патріотичного політичного менеджменту як однієї з перспективних тем сучасних політологічних досліджень.

Метою статті є з'ясування теоретичних засад дослідження патріотичного політичного менеджменту в умовах сучасної демократії. Завданням статті є диференціація теоретичних підходів для інтерпретації впливу патріотичної політичної позиції на результативність управлінських політичних рішень.

Основний зміст. Порядком денний теоретичного осмислення мотивації політичного менеджменту пов'язаний з інституційною структурою демократичної політики. Політичне врядування в умовах сталої демократії на всіх рівнях має дорадчий, консультативний та колегіальний характер. Отже, патріотичне політичне управління не зводиться до бюрократичного керівництва. Як справедливо зауважує політолог В. Щербак, «парадигми політичного менеджменту активно входять до теоретико-методологічної розробки та емпіричної практики політологів сучасної України. Однак необхідно враховувати, що становлення нової метаідеології політичної діяльності передбачає впровадження нової системи політичних цінностей і пріоритетів. На практиці термін «управління» не є еквівалентом терміну «менеджмент», оскільки мова йде лише про одну з форм управління, а саме – про управління політичними процесами за допомогою і в рамках владних структур» [11].

Сучасна парадигма неінституціоналізму політичного менеджменту виступає умовою пошуку можливостей узгодження політичних позицій за умови залучення до політичної діяльності різного роду інноваційних політичних структур. Патріотична мотивація управлінської політичної дії полягає у створенні ситуації високої імовірності прийняття патріотичних політичних рішень. На думку сучасного вченого, «тривалий вітчизняний і зарубіжний досвід свідчать про існування закритої і відкритої моделей формування державно-політичної еліти. Закрита еліта створюється з представників вузької привілейованої

верстви і відтворюється на власній обмеженій базі. При цьому чим більш закритою є еліта, тим більш обмеженою є її соціальна база, тим менше у неї шансів продовжити своє панування і перемогти у змаганні з іншими соціально-політичними силами» [11].

Удосконалення інституційної структури сучасної демократії підвищує ініціативність та кількість учасників політичних обговорень. Унаслідок цього зростає необхідність ретельної політичної аналітики та прогнозування ситуації. У цьому контексті «патріотичні політичні налаштування» полягають у послідовності та дотриманні патріотичного вектору руху всієї системи, а не лише окремих політичних сил. Згідно з В. Щербак, «перетворення політичної науки на засіб оцінки розвитку та якості державно-політичної еліти відповідає потребам державотворення сучасної України. Переосмислення політичного досвіду часів незалежності призводить до думки про його відповідність основним засадам розмежування між обраними і призначеними політичними кадрами, притаманного європейським практикам політичного управління. Однак, критерій професіоналізації ще не набув сталого поширення у межах вітчизняної політичної еліти» [11].

Встановлення структурно-функціонального виразу патріотичного політичного менеджменту пов'язане з елементами підготовки та впровадження менеджерських стратегій. Процедури політичного управління передбачають аналіз та вивчення ситуації. Також важливою є апробація управлінських підходів та порівняння подібних кейсів. Також необхідною є корекція раніше ухвалених концепцій. Особливо це характерно для кризових процесів деградації управлінської структури. Згідно з В. Воропаєвим, «аналіз деградаційних процесів доводить існування Деградаційної управлінської спіралі. Її основою є низький рівень управлінської освіти та високий рівень корупції в Україні як невід'ємної складової, що унеможливає прийняття ефективних управлінських рішень. Це пояснюється тим, що відбувається лобювання лише інтересів великого та середнього бізнесу, а не інтересів держави й суспільства, що сприяють розвитку державотворення» [3].

Функціональність політичного менеджменту на сучасному етапі полягає у вирішенні завдань розвитку політичної системи. Поряд із цим великого значення набуває ангажування політичних інститутів проблематикою соціального середовища. Саме зовнішні вимоги стають основою патріотичної моти-

вації до застосування антикризового підходу в рамках аналізу демократичного політичного менеджменту. На думку В. Воропаєва, «виходом з кризової ситуації є зосередження уваги держави на рівні фахової підготовки сучасних політичних менеджерів та постійному підвищенні кваліфікації державних управлінців всіх рівнів. Для цього необхідно на рівні держави проаналізувати необхідність розширення мережі навчальних закладів, що здійснюють підготовку та підвищення кваліфікації держслужбовців, вводити для вивчення нові спецкурси, які б відповідали реаліям сьогодення. Зокрема, враховуючи глибоку демографічну кризу в Україні, яка відбивається на кількісних та якісних (здоров'я, освіта, духовність) показниках населення» [3].

Структурно орієнтований політичний менеджмент визначає розподіл управлінських завдань між ланками політичних інститутів. На сучасному етапі кібернетична парадигма правління нерідко спрощує управлінський процес, зводячи його до передавання управлінських імпульсів та кодів. Патріотична й державницька програма політичного управління полягає в утриманні від виконання тих завдань, які шкодять національним інтересам. Український вчений слушно вважає «виправданим впровадження в програму навчання державних управлінців спецкурсу по вивченню демографічних процесів та особливостей управління ними. Оскільки, якщо ми зараз недооцінимо проблеми демографії з точки зору державного управління, в подальшому, управляти доведеться не українською етнічною державою, а емігрантами, які замінять українців, які внаслідок вимирання звільнять їм територію для проживання» [3].

Системний вектор патріотичного політичного менеджменту розкривається на основі досягнення масштабних та стратегічних цілей. Демократична політична система, яка має функції входу і виходу, дає простір для «патріотичного налаштування» вимог і розпоряджень. Адекватність патріотичних вимог та розпоряджень формує вектор руху політичної системи на тривалий період. Знаний український фахівець Ю. Шайгородський справедливо вважає, що «індивід чи організація у своєму прагненні досягти певної мети завжди намагалися переконати, залякати, маніпулювати іншими. Динаміка соціально-політичної організації людської спільноти, механізми їх взаємодії змінювалися протягом віків поступово і при відповідній адаптації. Однак поширення Інтернету, інформаційних технологій дозволили інтенсифікувати цей процес» [9, с. 163].

У рамках політико-системного аналізу патріотичний політичний менеджмент проявляється у принципах врядування. Вони визначають потужність системи не лише в рамках виконання доктринальних завдань, але також як засіб задоволення прагматичних вимог окремих громадян і соціальних груп (в тому числі й в безпеці). Згідно з Ю. Шайгородським, «суспільний розвиток та забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави неможливі без вирішення проблеми інформаційно-психологічної безпеки. Життєдіяльність суспільства, на нашу думку, цілком визначається рівнем розвитку, якістю функціонування та безпекою інформаційного середовища. Вплив на інформаційний ресурс держави є одним із джерел загроз для національної безпеки» [9, с. 164].

Системність як принцип патріотичного політичного менеджменту на сучасному етапі вимагає довгострокового планування та прогнозування розвитку системи. Можливість модернізації системи політичного управління залежить від досягнення управлінськими суб'єктами потенціалу «прагматичного патріотизму». Як вважає В. Дудар, «у сучасній політології зустрічається визначення політичного менеджменту як особливого виду управління в політиці, коли суб'єкт управління, який прагне до досягнення певної мети, позбавлений можливості створювати загальнообов'язкові норми і спиратися на право «легітимного насильства», тобто або на право державного примусу, або на статусне право в політичній організації» [4, с. 519].

Синергетичні засади політичного менеджменту виступають значно більш перспективними напрямками для макropolітичного управління, вдосконалення в умовах кризи та політичної нестабільності. Проективність патріотичного політичного менеджменту має врахувати чинники протидії та несподівані виклики. В. Дудар цілком правомірно розрізняє «види політичного менеджменту по цілях, які може ставити перед собою суб'єкт політичного управління. Досягнення кожної такої мети зажадає від суб'єкта розробки різних стратегій, які, зазвичай, здійснюються професіоналами-іміджмейкерами, PR-менеджерами, спічрайтерами, ньюсмейкерами (творцями подій, новин чи інформаційних приводів), спін-докторами (організаторами пропагандистської кампанії, спрямованої на зниження ролі негативної для політичного діяча інформації)» [4, с. 521].

Синергетика пропонує базові стани системи, в межах яких слід очікувати корекцію менеджерських імпульсів та настанов. Ідеться

про широко відомі біфуркацію, флуктуацію та дисипативні структури. Відносно до цих явищ у кожній конкретній політичній системі, а також на національному, регіональному й локальному рівні необхідно розбудовувати «особливу патріотичну відповідь» у вигляді нестандартних акцій та комунікаційних кампаній. Ю. Шайгородський окремо відзначає застосування методу організації масових дій – «флеш моб», який дозволяє протягом незначного часу мобілізувати значну кількість осіб для виконання певних спланованих заходів через залучення Інтернет-ресурсів» [9, с. 162].

Отже, сучасні теоретичні засади політичного менеджменту формують низку передумов для його патріотичної актуалізації в рамках науки та політичної практики. Патріотичні налаштування виступають чинниками модернізації управлінського процесу, його наближення до інноваційної природи сучасних політичних інтеракцій. «Патріотичний код» політичного менеджменту налаштовує всі ланки політичної системи на розв'язання масштабних стратегічних завдань національного політичного розвитку.

Висновки. Таким чином, прийняття патріотичних політичних рішень з точки зору міждисциплінарної дослідної перспективи вимагає уваги до психологічних нормативно-правових, процедурних та бюрократичних засад та міркувань, які зумовлюють управлінський процес. Патріотична політична альтернатива виступає сукупністю положень, які детермінують варіанти дій центрів публічного врядування та громадсько-політичної активності в умовах загрози безпеці та стабільності. Патріотичні політичні міркування виступають стрижневим елементом антикризової політики. Патріотична позиція політичних лідерів полягає не в трансляції ідеологічних меседжів, а в координації політичних дій, концентрації зусиль для забезпечення успішного розвитку держави регіону або територіальної громади. Патріотична матриця політичного управління виступає системою орієнтирів та опціональних реакцій на зміни ситуації. Це стосується співпраці з політичними силами, формування порядку денного законодавчої та адміністративно-розпорядчої роботи, забезпечення пріоритетного представництва інтересів громадськості та захисту прав людини. Патріотичний політичний менеджмент в сучасній Україні актуалізуються зв'язку із загрозами національній Незалежності і територіальній цілісності. Він вимагає зважених управлінських дій як у ситуативно-кон'юнктурному, так і в стратегічному вимірах. Патріотичний політичний

менеджмент – це запорука стабільності та прогнозованості політичного розвитку, збереження національної політичної суб'єктності та відстоювання національних інтересів. Пер-

спективи подальшого розвитку проблематики статті є виявлення типових кейсів патріотичного політичного регулювання в сучасній Україні й світі.

Література:

1. Бебик В., Агарков О. Політичний менеджмент суб'єктів соціально-політичного маркетингу. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 3–11.
2. Воронкова В. Г. Формування антропологічної парадигми політичного менеджменту в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 34. С. 24–42.
3. Воропаєв В. Г. Демографічні процеси в Україні як предмет політичного менеджменту. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_3_11
4. Дудар В. Місце і роль політичного менеджменту в сучасному суспільстві. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28 (2). С. 519–523.
5. Жужа Л. О. Політичний менеджмент волонтерства АТО. *Грані*. 2015. № 6. С. 127–133.
6. Лотиш О. Л. Основні етапи розроблення екологічної політики як складової системи муніципального екологічного менеджменту. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3 (1). С. 210–217.
7. Мосякіна О. А. Роль кадрового менеджменту в реалізації митної політики. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління. 2016. Вип. 2. С. 222–226.
8. Чайка Н. Г. Політологічна складова змісту підготовки магістрів за спеціальністю «Адміністративний менеджмент». *Наукові праці МАУП*. Серія: Політичні науки. Юридичні науки. 2013. Вип. 2. С. 47–53.
9. Шайгородський Ю. Ж. Регулятивна функція міфа в політичному менеджменті. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер.: Політологія. 2009. Т. 110. Вип. 97. С. 150–154.
10. Щербак В. М. Політичний менеджмент: наукове поняття та політична практика. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2015. № 2. С. 18–24.
11. Щербак В. Політичний кадровий менеджмент: політологічні підходи до вивчення та засади мотивації державних службовців. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 78. С. 363–367.

References:

1. Bebyk, V., Aharkov, O. Politychnyi menedzhment subiektiv sotsialno-politychnoho marketynhu. *Politychnyi menedzhment*. 2011. № 6. S. 3–11.
2. Voronkova, V. H. Formuvannia antropologichnoi paradyhmy politychnoho menedzhmentu v umovakh hlobalizatsii. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. 2008. Vyp. 34. S. 24–42.
3. Voropaiev, V. H. Demohrafichni protsesy v Ukraini yak predmet politychnoho menedzhmentu. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_3_11
4. Dudar, V. Mistse i rol politychnoho menedzhmentu v suchasnomu suspilstvi. *Humanitarnyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnoho zakladu "Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichni universytet imeni Hryhoriia Skovorody"*. Pedahohika. Psykholohiia. Filosofii. 2013. Vyp. 28 (2). S. 519–523.
5. Zhuzh, L. O. Politychnyi menedzhment volonterstva ATO. *Hrani*. – 2015. № 6. S. 127–133.
6. Lotysh, O. L. Osnovni etapy rozroblennia ekolohichnoi polityky yak skladovoi systemy munitsypalnoho ekolohichnoho menedzhmentu. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2011. № 3 (1). S. 210–217.
7. Mosiakina, O. A. Rol kadrovoho menedzhmentu v realizatsii mytnoi polityky. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*. Serii: Derzhavne upravlinnia. 2016. Vyp. 2. S. 222–226.
8. Chaika, N. H. Politologichna skladova zmistu pidhotovky mahistriv za spetsialnistiu "Administratyvnyi menedzhment". *Naukovi pratsi MAUP*. Serii: Politychni nauky. Yurydychni nauky. 2013. Vyp. 2. S. 47–53.
9. Shaihorodskiy, Yu. Zh. Rehuliatyvna funktsiia mifa v politychnomu menedzhmenti. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]*. Ser.: Politologhiia. 2009. T. 110. Vyp. 97. S. 150–154.
10. Shcherbak, V. M. Politychnyi menedzhment: naukove poniattia ta politychna praktyka. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu*. Serii: Filosofii. Sotsiolohiia. Politologhiia. 2015. № 2. S. 18–24.
11. Shcherbak, V. Politychnyi kadrovyi menedzhment: politologichni pidkhody do vyvchennia ta zasady motyvatsii derzhavnykh sluzhbovtiv. *Hileia: naukovyi visnyk*. 2013. № 78. S. 363–367.